

प्रवेश सं०

विषयः

नाम

किस सं०

पत्र सं०

सन्धिकार

श्लोक सं०

अक्षर सं० (पंजी)

पंक्ति सं० (पंक्ति)

आधारः

लिपिः

आधारः

वि० विवरणम्

पी० एस० यू० पा०—५५ एस० सी० ई०—२६४१—१० ०००

002291

६९५

ॐ श्रीगणेशाय नमः ॥ ॐ ॥ ॥ मरुतलेदकिरामकिहृदयेराधिष्ठतेयेनशु
 ल्लानियजुषाप्रभगवान्याशुवल्क्ष्यायतः प्राप तंविस्वन्तेनयाः मयमाविष्टान्तमभिध्या
 २ माध्यन्दिनीयेवाजनेयकेयजुर्वेरावाये समस्तास्वितस्तुकिमस्तुपिदेवतश्च
 न्यायेत्यनुकमिषामा यजुर्वामनियताकरत्तारेकेषां छन्दानिदन्ते इत्यरक्तप
 ३ मन्त्रोरागमेष्टुदयोदेवता यजुर्वामना अग्निरकारहविर्भाजकतिभाजावानां का
 ४ रिताना तस्यापवषकपाले आत्मानं दयश्च प्रतिमाभूता यजुर्वामनाय व्यासो
 ५ नायादितावाधीते नुब्रूते जपेति नुहोति यजते यो जपेन्नतरय ब्रूयन्निर्वाच्य
 ६ यातया भवत्यभात्तरा यजने यापयतेत्याहोवच्छेति प्रभायते वा पापीया

॥ १ ॥

॥ १ ॥

॥ गवत्ययनिजायेतानियोधेतिगवत्यायेवदयार्थवित्तस्यवीर्यवन्तरेभवतिजपित्वादलेह
 १ तत्कलेनबुध्यते ॥ २ ॥ इषत्यादिसुब्रूत्यान्तेविब्रूतानपश्यत् ततःप्रतिकर्मविभागेन
 ३ आत्यणनुसारेणभययेवेदितयाः परमहोमा जापत्योदशीर्षमासमन्त्राणामृषिदेवावा
 ४ मा जापत्या इषत्याशाखानुद्विनियोगकल्पकारोक्तपदभूतेत्वावायवोवायव्यदेकेव
 ५ एन्द्रयजमानस्यशारवा वसोवायव्येयोर्मातरिश्चनउरवा वसोवायव्यदेवस्त्वा पयः कामधु
 ६ कः प्रश्नः सावित्र्यायुस्त्रिणिगया नीन्द्रस्येन्द्रविष्मापय ॥ २ ॥ अग्निरदमाग्नेये कस्तामा
 ७ जापयं कर्मणोस्तु कुर्यर्षप्रत्युष्टेराकस उरुत्तरको घर्भं सदेव धूमिर्भूदेवागोवि
 ८ त्पुरतानउरुदविद्या अपहर्गिरहोय छन्ता हविष्यादेवस्यलासाविर्भं सदेवप्रय

सर्वानु०
॥२॥

लिङ्गोक्तमन्त्रावलाहविस्वसूयैर्दृढं हन्तां गृहाः पृथिव्यास्ताहव्यं पवित्रेति ह्योक्तं सवितुर्द
 वी प्रोक्तिना आपान्ययेति ह्योक्तं देव्या यथावाणि ३ । जग्मास्यदित्याः कस्ताजिते मर
 भूतं वा कसमसि प्रोक्तं तदले अग्निर्विवृदस्तदरे मोसले हविस्तदधिदेवते वा यथियदं प
 त्नी कुकुटो वा यथियदं दृढं सूर्यमनित्ता हविः पराप्तमपहस्तं वा कसवा युकोदेवोपगतं कुत्ता पृ
 क्षिपुर्वे वा पात्रजादेवमजनायेव भ्रममसि पृथक्कपास्तान्येव स्यात्प्रयोधि पराप्तमपहस्तं
 दिवः जग्माधिपरोपले पात्रान्यमिपृथक्कपास्तान्येव स्यात्प्रयोधि पराप्तमपहस्तं
 स माप जापेन यत्ते लरे हविषिस्ताज्ये च न्नाह पराप्तमपहस्तं वा कसवा युकोदेवोपगतं कुत्ता पृ
 तपस्तः कमेणाददस्तस्य = तस्य पृथिविर्विजले पुरीषेव पृथुर्दिव्यं नानावर्णमपाहस्तं

महो आत्मे इह स्ते विरगि यत्नानां विवेकानि सुदृढानि यासां यो देवपुत्रा यथा ॥ सा पश्य
 तान्मुमुक्षुः ॥ विदुः मेघादृष्टाः ॥ मेघादि पत आभिकारि कमनि शतस्तत्तानि शितास्तगदिते
 विलोको ज्ञमू ज्ञं वयागामा ज्येष्ठानि वतुरापेते ज्ञानि धामा ज्येष्ठ ॥ ५ ॥ १ ॥ कल्लः सी ध्या व
 दि ॥ वां हल्ले दुक्ते अदित्या आपे विलो मात्तरा मू सी मरुतं विदुः व पते पत्नी एषां प्रयाग न्य व
 स्वयाणां पति ध्या वीतिहा वी वन्धव सुरागे यो गायत्री ॥ समिदा मेयं सूर्यस्त्वलि ज्ञातं स
 वितुर्वि धृती ॥ ३ ॥ सं वद समा ला मात्तरं धृता च्य सिव यागां जुह प मृदु वाः ॥ कमेरा पिपसा ह वि
 दुः वा असर च पादि मां व स्नेवे अग्नि वा ज जिदा मेयेन मो देव ॥ स्व पापि च्य ॥ सुय मेस्व चा वा हु
 र्णा वै स्नेवे व सुमती मां प्र यमि ते नृ ॥ स ॥ ज्योतिषा ज्ये मयी द मात्री ॥ प्रतिग्रहा गुप हू ताद्या वा

सविभुस्य
सुविभुस्य
वताद्वयस्य
हमाधिनियोग

॥३॥

प्राप्यम् ॥ ६ ॥ प्रत्यक्षे प्रतिष्ठाते च हस्ततिराङ्गिरसो पश्य वयेष्टा प्राशिवमेतन्नेवैश्वरेण
मेपातेनुष्टुकोप्येववाजजिरायेयमग्नीषोमयोश्चत्वारिंशि ज्ञाक्ता निवसुभ्यस्वभागाः प
रिधयः सन्तानाधोयन्तु प्राक्तोर मरुताकपिदं हतो प्रास्तरी मन्त्यः पाद आग्नेयो येषां वि
देवत आग्नेयो विदुर्भविश इषोमनु रन्ता मेघः प्रियमनुः सः स्विभभागाः सोमसु ह्येव
अरवो विष्टममनु रन्ता भूतः हावाः सुतुष्टता नीरः कचो यज्ञ नमः शूर्पं ववमावकाः पुरु
तवाद्धानाः नारी निति पश्येय यज्ञो देवता मेरुः स्यात्पादे पर्यो प्रपेद किण्विः सरस्त
त्येति ज्ञात्ते वेदाः स एवां देवा मनसस्ततिर्वा तदपत्या विराजते सन्धुर्होति ज्ञाक्ता वदुर्दित
पाकस्त्यायाः पश्येय वरुहताः न कनसः ॥ ७ ॥ अथ या ममानं सेवमं स्यात्ता द्वाविष्ट

राम

३

विचित्रत्वात्ताने जवान्मस्माद्वागोस्मिन्मिरगन्धेनैव स द्याति का इवनीयः स यन्मः सत्यं स
सोरे अमृगुदपतेगा देपलः स्यत्यसौ मम इदमाग्नेयः ॥ ८ ॥ पितृपुत्रः पजापतेरायं मम
सोमा यो देव स्यात्ता का यश्च तेन पुरुता आसुरेयेरुपाशिकयवा हना मिष्टिष्टुवनामीमदे
नापि येन मोषः पद्विष्टो कानि परापि च्ये आयेन पपि च्येता गय च्ये जोमरी विराट् ॥ ९ ॥
॥ १० ॥ अथ्यायेयं जापतेरायं देवाना मग्नेयः सौम्यानामिधामे यद्यभ्युत सो गाययः स
मिधा विरुत्पआङ्गिरसः सुमिह्यायवमथुतस्त ताभरद्वाजो भूर्भुवः स्व तित्वा मदाव्या
हृतया मिवायुस्ये देवत्याः क्रमेण योरव यजमाना रीलिष्टोक्तद्वतायेगोः सार्परास्त
चो गायत्रो मिः परावररुपेण देवता ॥ १० ॥ अग्निहोत्रे जापतेरायं मग्नेय्यीति स प्रलिङ्गे

कंठ्यतागायन्य न पापजि कपादा आगने मोक्षे रापमपराधो गो व संयुक्तः ३
 ४ य अमाता म्पुपस्थाने ब्रह्मं द्यामागाप सुपवचनद्वयं क जी मं वि आ प म्पुगा व
 आतुपवस्थागातनाता इमं पदं द्वांत्वा न ह्य न नाचो नर द्वा त्वा इमे १ इ म म न रं द व
 यथां र व ता त य भारता वा म न नु द न न वा म द्वा म र्द ना ज ना म र व प्रत्ना म न र म वा ना म र्द ना
 वा प यो र व त्यो वा गा य नो न त्वा मा म्पे पा र्ना न्वा ना न्वा म्पे म हा प डि ह्य न ना ना १२ वि
 वा त्वा ना वि र व त्य द्वा ना प र्य न्वा न्वा मा गे य न न्वा न्वा र व ताः स र्द हितं त नी मा ना न्वा न्वा न्वा
 प्र ये त्वा न्वा ग य न म प ह्म र्द ना म्पे ना म्पे ना म्पे ना म्पे ना म्पे ना म्पे ना म्पे ना म्पे ना म्पे ना म्पे
 प्र व न्वा र्द ना म्पे ना म्पे ना म्पे ना म्पे ना म्पे ना म्पे ना म्पे ना म्पे ना म्पे ना म्पे ना म्पे ना म्पे ना म्पे

इति विज्ञानाद्यदिति मुमते सरस्वत्येकपदागापत्योतिगोक्तदेवयोदेवस
वितस्त्रिपुसावित्रकामवेदनेककुम्भतीत्रिष्टुपकाममंतसाविष्मतीत्र
ष्टुपकामाष्ट्रिककुम्भतीत्रिष्टुवग्निर्याजकंतमंदासताष्ट्रणीपरिधनेतित्रि
ष्टुपकामाष्ट्रियासामिददनुष्टुपकामाष्ट्रिप्रमप्राप्त्यास्त्रिष्टुपकामाष्ट्रिरेत्विमा
मंतिस्त्रिष्टुनामग्नयोद्योतयैककुम्भविश्वदेवीमातृष्ट्रिष्टुनामग्न्यप्रजस्य
मुपरिष्टाष्ट्रिष्टुनामग्न्योद्योतयैककुम्भविश्वदेवीमातृष्ट्रिष्टुनामग्न्यप्रजस्य
ग्नानपित्र्यनार्यमणपृषणाग्न्याचर्षणनुज्ञातिगोक्तदेवत्याकन्यतात्रिष्टु
वग्निरैकमिषष्ट्रिष्टुनामग्न्याचर्षणनुज्ञातिगोक्तदेवत्याकन्यतात्रिष्टु
सुमंगलीरियमनुष्टुपवधसमज्जत्याचर्षणनुष्टुवापोवावैश्वदेवीवाग्य
भूणमितेयाज्ञकन्यस्त्रिष्टुपतिगोक्ताद्योचक्षुस्त्रिष्टुपकुमार्यनःप्रजो

उगत्याशीरिमांत्वमिंद्रसंज्ञास्त्रीत्यानुष्टुभावाशिबौममत्रतेतेत्रिष्टुपृष्टस्वतिः
 त्रात्रेत्वासंधिषुषडनुष्टुपृतिगोक्ताभ्रुवाद्येनपागेनयेदेतत्रिष्टुप्राति
 गोक्ताः संत्रातस्यद्विपदासुकिष्टिुकैमाविदसाविस्तानुष्टुनादपतीर
 थदवत्यादिङ्गावानुष्टुपृतिगोक्ताइष्टतिर्यङ्तीकैत्यावाम्प्रमा
 पश्चितइतिपवतिगोक्ताविष्णुर्मानिमितिवतस्त्रानुष्टुनाययातिगोक्ता
 अयमूर्तवतोनुष्टुद्वययोयनायितेसिष्टुपृष्टापतीरकामहंवास्ति
 सकैत्रगत्यायकादयत्याविमप्यसितिकैसयपातिर्यङ्गीतिपचपदा
 विपाज्ज्वागदनुष्टुपमातिप्रमाहंयमनेमेधतेनुष्टुपृष्टागवहणैस
 दसामिवातिधियापित्रीमिधाजनसुहीमद्वतिवतस्त्रासुदमायाप्रम
 स्यःकाशिकतमोह्याहस्यसमित्वादिप्यदगत्यासत्याङ्गीतिगोक्ता

॥५॥

देवीजावेतिमेमिस्त्रिष्टुपृष्टाङ्गीतिगोक्तादेवास्त्रिष्टुवंतमंजादंगातिस्त्रीनुष्टुनः प्रजाप
 त्यापृष्टांवेतिगोप्ताममगादिसप्तलितोक्तास्मापुवेतामपराङ्गीतिवैश्वदे
 वोदङ्गोपवीपरमत्रिष्टुपृष्टाङ्गीतिगोक्तासमिवादीनामाकार्यः सर्वत्रेवदुहकादित्या
 नुष्टुनामवलेयोतकविभुविष्णामित्रागापत्रीसवितार्विष्णामित्रागाप्रमात्रि
 ष्टुवोङ्गमदग्निहस्त्रिष्टुपृष्टाङ्गीतिगोक्तासुमरहोङ्गीनुष्टुपृष्टाङ्गीतिगोक्ता
 ग्नःसुप्रवःपञ्चिदङ्गीतिगोक्तासुमरहोङ्गीनुष्टुपृष्टाङ्गीतिगोक्तासुमरहोङ्गीनुष्टुपृष्टाङ्गीतिगोक्ता
 नद्वत्यग्निहोङ्गीतिगोक्तासुमरहोङ्गीनुष्टुपृष्टाङ्गीतिगोक्तासुमरहोङ्गीनुष्टुपृष्टाङ्गीतिगोक्ता
 त्यस्यावटपदाप्रमात्रिष्टुपृष्टाङ्गीतिगोक्तासुमरहोङ्गीनुष्टुपृष्टाङ्गीतिगोक्तासुमरहोङ्गीनुष्टुपृष्टाङ्गीतिगोक्ता
 तमङ्गीतिगोक्तासुमरहोङ्गीनुष्टुपृष्टाङ्गीतिगोक्तासुमरहोङ्गीनुष्टुपृष्टाङ्गीतिगोक्तासुमरहोङ्गीनुष्टुपृष्टाङ्गीतिगोक्ता

श्रीरूपानंदं वा वापि त्रिपिधानानुष्टुपज्ञिकावतस्य ते वा मुस्त्रिष्टुपः ॥ ३ ॥
 दमामदमामधुमनीत्यानुष्टुपाविद्गोवोगवाश्चिष्यासीतिश्चेषीसंग्रहणनु
 ष्टुपूष्यानुवनमिति शस्त्रादिहितनगौरियंतं त्यनुष्टुपंतनीपादति संत्रानुक्तं
 मिति काव्योक्त्यामात्रपादकाः ॥ यः प्राच्यामिति वनुष्टुपसर्वानमः ॥ यिष्याम
 नुष्टुपयिषीति सोमोपज्ञावाचि संध्यामिति सोमसर्वामानस्तोके कृत्वा जगती ॥ ३ ॥
 रुद्रायातापुष्यावतिवतसो नमः ॥ यः पद्यमोसीति वाघापंक्तिश्चिष्टुपपवेद
 देवीसतावाचसरीः ॥ यः प्राच्यामिति प्राच्याननुष्टुपज्ञायागिरेतमुत्पन्नगती
 प्राच्याप्रपमाह्वुवाचसानुष्टुबीग्रहायणी प्रतिहत्रिष्टुपयवतानाग्नेयीत्या
 नाद्यिषीति संध्यातिथ्याः परं तसिक्तुपिषीत्यस्यतानुष्टुबन्तुत्वापरउत्ति
 गौरुमयोपतदेवस्य पञ्चमापुरनुष्टुवाग्रवाचिरेतिष्टुपयवानामनु

ष्टुपत्रयाणनगिराद्योस्योर्मध्येष्टुतासर्वत्र ॥ यस्मादासीनापस्वादाग्रपदति
 सोमाग्र्यपदतासामिकीर्तिगासुरीवापेरुपालि त्रिष्टुवगिरत्रभितरोमीम
 दंतसामकिचरुत्तौपितदेवत्वानमोवः पितरोजीवापेतिषटपाशुषाद
 रत्यावर्षाग्रीष्माहमेतवसेतारक्षिणिरापघासंख्यदेवतानमोवः पितरोसामि
 कीगायत्रीगहोत्रः सद्योवदतद्वः प्राजापत्यागपत्यः पितदेवस्य कर्जवहतीविषा
 उपप्राधत्तगायत्रीपितरोन्तोदतोप्राजापत्यश्च सारस्वत्योवदवपाजातवेद
 इति द्वौ देवानात्रपक्षेष्टुभोजातवेदस्योपकुसीदेकाष्टके त्रिष्टुपावर्षीप्राण्याः
 ॥ ३ ॥ दंतमोष्टुपन्त्रिमिरिमिस्तोमंकुत्तोजगत्याग्नेयस्तपस्वतिगदामैद्रौग्रि
 पवित्रेभ्यः ॥ पवित्रं देवस्त्राग्राजमकुं विश्वे देवायः पशूनामनुष्टुपूरुद्राः सहस्र
 वाकृर्हतीरुद्रः कोतोमतेकुतोमतो द्विपदागायत्र्योषधीवृक्षविति पंचवसानु

एतन्मादित्यं तृतीयास्तौ मान्नुवः स्वराष्टस्य रश्मिनिनिगद्योयसोयः ॥ १॥ मुञ्जो
दिमइत्यादिसप्तानुष्टुवाग्नेयः प्रजापतेवरुणः पत्तिः प्रजापतिर्षण्डनवा
मितिषणमादित्यानुष्टुवाघार्जनमः प्रादित्यापेत्यादिजपाणमादित्यानुष्टु
पन्नक्षायतिमत्तमन्त्रोपः वास्तोष्यतेर्वसिष्ठः पुरस्ताज्योतिष्मती उगतीद्रो
हमेराकयतिवतस्वीनुष्टुनाराका-आघायादिशेज्यालिङ्गोक्तावसुवनस्त्रिपदा
जपत्रीपञ्चुपीवरागमोशंखश्चेतिद्वीहिववावाकलीवाजिपमहविश्वकर्म ॥ १॥
लक्ष्मीमयिपठित्तिमवकापत्रोद्रोहान्मासेनवाएकयापत्रीस्त्रीवाएकान्
स्वतिरुहसुतंरातिगाताः लुचेतुस्त्रिपासाववालिङ्गमासेधीनुष्टुपसर्पम्
रगापयतिरुडगण्डुतस्तिम्रिजमदगिगातमाहस्यायेपीनरकाउस्येति
रदाजोद्विपरागापत्रीजिनीहृत्तः क्रिमोणमनुष्टुमोत्रिपासिनस्यमिनिपरा

गज्योतिङ्गोक्तवद्व्या ॥ अहं एव तिष्ठेन्नुरिदमहंममोविराट्पार्तव्यो
हिन्यामनुष्टुपविष्टोपतोदेवोर्विराट् सयदक्षिणविराट्पत्रीष्टुर्वेमन्वेवि
राट्प्रीगावैश्वतुणमिनस्याघोयशस्यावमनीपपरासाहोमधुपकीमुचम
रुहतीमातारुद्राणजिष्टपूजोर्ध्वोर्ध्वमा ॥ १॥ इतिमन्त्रमुक्तमलिकायाद्वितीय
प्रपाठकः ॥ मन्त्रानुक्तमलोसमातः ॥ संवत् १९०० वर्षमार्गशिरवदौर्णमासे
कुम्भस्वितंत्रागणेशः ॥ नाराकरगणेशानिपाचि ॥ ॥ सोमेततपात्राणप्रदानोपास
लक्ष्मीदेवोर्ध्वपात्राणोपासुमाहमधुव-वावेममोमशब्धीसुमाहमधुव-वावेममोमश
पितवसाहोमधुवतोऽप्रशस्तिमाशुर्मोक्षमासेधमोरोहजिषसाशुदेवालोत्राशुपात्रोपमसाध
लोत्रवाशुदेवोपात्रोपात्रोपासमनवतिविशदुस्तुवंविबैराजविष्टनाः समीचीर्विराजोदभास
नाथापानुत्तुनगायतिरेतोधेयापानुत्तुनाधरेतोधीयतेदक्षिणउरावडाडुरग्निमेधेतिदक्षि

एतौ हि देवः शिष्यत उपाद्यते हि तं संयंति ज्ञातमनिहिं करोति तस्माज्ज्ञातं पुत्रं परावोचि
 कुर्वन्ति तस्मै ज्ञातापामीमांसे तं गार्हपत्यं प्रहरामाह्मन्मिमांसी च नीपाहृत्या हवनीये
 प्रहरं त्येतदापतनाये यजमाना प्रदाहवनीं प्रथमेव तदापतनायेति श्रुत्वा तं तिष्ठति
 आ-प्रह्नवर्चसी नवति य एवं वेदा निजुहुति श्रुत्वा आ-प्रह्नवर्चसी नवति य एवं वेदा
 अ एव तदा तं धत्ते ॥ १॥ नवति स नवति आ-प्रह्नवर्चसी नवति य एवं वेदा निजुहुति श्रुत्वा
 होत्रो हो ३ जो आहो हो सोम स्वयं अहो हो ३ हो अहो हो सोम स्वयं अहो हो ३ हो अहो हो सोम स्वयं
 मे पुष्कैर्तो र्देधेयामपुष्कैर्निधनं नवति परमस्यानायस्यावहये परमं वा एतदजाय यम
 धुप्रजापते वा एतौ स्तनो यदु तश्च निधनं च यमपुष्कैर्निधनं च यजो वै प्रजापतिस्तमेताभ्यां
 दुग्धेयं कामं कामयते तं दुग्धे ॥ २॥

॥ ५॥

